

Ивана Дејановић
idejanovic201730027@student.fil.bg.ac.rs
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

О знању, феминизму и активизму – Марина Благојевић Хјусон¹

Феминизам, активизам, политике: Производња знања на полупериферији: зборник радова у част Марине Благојевић Хјусон / ур. Сања Ћопић, Зорана Антонијевић. – Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања, 2021. – 620 стр. – ISBN 978-86-80756-42-4

Зборник радова *Феминизам, активизам, политике: Производња знања на полупериферији* настао је као синтеза академских текстова и рефлексивна на академски и активистички рад научнице, феминисткиње и активисткиње Марине Благојевић Хјусон (Hughson). Зборник отвара посвета из пера Филипе Благојевић, кћерке Марине Благојевић Хјусон, док су уреднице зборника Зорана Антонијевић и Сања Ћопић написале уводни текст. Зборник је обликован у шест тематских целина, од којих пет садрже 31 академски текст посвећен теорији, аспекту рода у теорији Марине Благојевић Хјусон и уделу активизма у академском раду научница. Последња област садржи интервјуе, говоре и колумне чија је ауторка сама Марина Благојевић Хјусон. Радови који сачињавају зборник осмишљени су као осврт на заоставштину и научна достигнућа Марине Благојевић Хјусон, али и као темељ за наставак теоријских истраживања и активистичких пракси у будућности. Зборником су отворена нова поља, како за истраживаче чији су радови укључени у зборник, тако и за нове истраживачице и истраживаче у областима социологије рода, феминистичке теорије и студија рода и маскулинитета. Последњи одељак зборника садржи кратке биографије ауторки и аутора радова.

У прво поглавље под називом „О теорији полупериферијалности, полупериферија и производња знања“ укључено је пет радова у којима је из различитих перспектива анализиран концепт полупериферије који је на простору бивше Југославије успоставила и за чију се институционализацију залагала Марина Благојевић Хјусон. У првом раду овог поглавља Џеф Херн (Jeff Hearn) се фокусира на индивидуалност и транснационалност како индивидуалних истраживача тако и научних области и

транснационалних друштава, с посебним акцентом на транснационалном уобличавању индивидуалних истраживача. При томе истиче Марину Благојевић као пример за истраживачицу која делује у пољу транснационалних научних области. Марија Бабовић анализира књигу *Сутра је било јуче*, објављену 2015. године као својеврсну интервенцију на сопствена првобитна истраживања која је Марина Благојевић Хјусон вршила осамдесетих година 20. века на тему професионално успешних жена у (бившој) Југославији, чему је придодала и ауторефлексију о развоју сопственог научног пута и академских достигнућа. Марија Бабовић се фокусира на теорију Марине Благојевић Хјусон о трансформацији патријархата у Србији као земљи коју карактерише полупериферијалност. Соња Авлијаш анализира је залагање Марине Благојевић Хјусон за постављање теоретских оквира неопходних за производњу знања на полупериферији. Ауторка рада указује на јединствени феминистички оквир у којем је Марина Благојевић Хјусон наглашавала да је неопходно стварати како би се избегло делимично и непотпуно знање које ће потом утицати на креирање нецеловите јавне политике. С проучавањем везе полупериферије и производње знања наставља Ивана Спасић у раду „Лоцираност знања: Новије критике слепих мрља друштвене теорије“. Узимајући као теоријски оквир теорију о полупериферијалности Марине Благојевић Хјусон, ауторка критички приступа неједнакостима у савременом друштву и његовој подели моћи, инсистирајући притом на производњи контекстуализованог знања као начину за расветљавање и смањење друштвених неједнакости. Прво тематско поглавље завршава рад Милице Ресановић на тему социолошких истраживања културне производње и потрошње из перспективе теорије полупериферијалности.

Другу целину, „Род, родне теорије и уродњавање знања“, сачињава шест радова на тему интегрисања родности у социолошка истраживања у Србији и контекста родне егалитарности, те заступљености мизогиније у институционализованом знању. Мирјана Бобић обрађује развој родне демографије у Србији, посебно се фокусирајући на пионирске кораке које је предузела Марина Благојевић Хјусон уводећи категорију рода у истраживања социјалне демографије. Ауторка истиче значај успостављања родне демографије као интерсекционалне дисциплине која осветљава неравноправни положај жена и мушкараца у друштву. У раду „Препреке и подстицаји за развој социологије рода“ Ана Пајванчић-Цизељ фокусира се на допринос Марине Благојевић Хјусон у формирању социологије рода на простору бивше Југославије и, у локалном контексту, на простору Србије. Ауторка још једном истиче значај контекстуализације знања, особито у земљама деликатног полупериферијалног положаја. Оливера Павићевић у

свом раду анализира личну аутономију кроз родну перспективу, повезујући феминистичку теорију и њену интерпретацију личне аутономије. Рад Јелене Пешић и Драгана Станојевића доноси резултате анализе истраживања из области родне поделе улога спроведених у току претходне три деценије (1989, 2003, 2012. и 2018). Контрастирањем резултата истраживања, аутори су добили увид у постепени раст отпора према традиционалним патријархалним родним поделама улога. О теми родне равноправности и родној подели улога пише и Слађана Драгишић Лабаш у раду на тему „Породичне праксе, професионални рад и брачна сатисфакција жена“. Ауторка емпиријским приступом односу мајке, професионално остварене жене и количине слободног времена посвећеном личним и брачним потребама анализира повезаност вишеструке улоге жене и незадовољства које прати овај контекст, посебно наглашен у земљама полупериферије. Последњи рад у другој целини анализира експлицитни пример дубоко увреженог мизогиног дискурса маскираног елементима који подстичу позитиван осећај националне припадности.

Трећи одељак, „Ка родној равноправности – институције, активизам и политике“, чини пет радова који тематизују интеграцију родне равноправности у институционалним и јавним сферама на подручју Србије и Босне и Херцеговине, задржавајући транснационални и интердисциплинарни карактер зборника. У првом раду у овој целини Маријана Пајванчић указује на допринос Марине Благојевић Хјусон приликом родног освешћивања институционалног дискурса, наводећи и активизам који је пратио њен академски рад. Утемељене у полупериферном положају Србије, Зорица Мршевић и Светлана Јанковић указују на међусобно зависни однос домаћих и страних институционалних модела. Ангажовањем Марине Благојевић Хјусон у изградњи знања о родној равноправности и њеним јавним политикама у Босни и Херцеговини бави се Јелена Милиновић, у раду на тему изградње и јачања институција о родној равноправности. Красимира Даскалова (Krassimira Daskalova) обрађује развој феминистичког покрета у социјалистичкој Бугарској током година Хладног рата, а кроз приватни живот и професионални развој Соње Бакиш, главне уреднице часописа *Жена данас* (1965–1980). Напоследку, Карен Габријел (Karen Gabriel) указује на негативан утицај пандемије Ковид-19 на положај жена у Индији кроз настанак нових и продубљивање постојећих разлика и родно неосетљивих политика.

Четврта тематска целина, „Ка позитивној историји: помирење, ненасиље и безбедност“, састоји се из четири текста. Весна Николић-Ристановић указује на праксе представљања насиља над женама током ратова на простору бивше Југославије,

истичући модел инструментализације жена и њихове хијерархизације, те последице ових пракси по феминисткиње које нису правиле дистинкције те врсте. Санела Бајрамовић анализира пренос знања са центра, који представљају активисткиње из Шведске, ка полупериферији коју у овом раду представља Босна и Херцеговина. У раду на тему „Рефлексије на насиље према женама у радовима Марине Благојевић Хјусон“ ауторка Невена Петрушић истиче ставове ове научнице о факторима који формирају структуралне узроке насиља према женама и предуслове неопходне за развијање јавних политика усмерених против опресије и дискриминације жена. На самом крају, Александра Булатовић усмерава пажњу на функционалан приступ образовању система безбедности који би укључивали и жене као једнаке и активне сараднице.

Пети одељак чине четири текста којима се анализирају критичке студије маскулинитета, тема која је окупирала Марину Благојевић Хјусон у најскоријем академском развоју и у чијем је оснивању активно учествовала. Лилијана Чичкарић се осврће на књигу Марине Благојевић Хјусон *Мушкарци у Србији, промене, отпори, изазови*, објављену 2018. године, истичући монографију као важан квантитативни и квалитативни основ из ког би могле проистећи даље активности на пољу родних политика и против родно засноване опресије и дискриминације. Супруг Марине Благојевић Хјусон, Џон Хјусон (John Hughson), указује на њена промишљања о транснационалним маскулинитетима и мушким институцијама рефлектованим на претежно маскулине спортове попут фудбала и крикета, што је резултирало њиховим заједничким радом. Прем Кумар Видајан (Prem Kumar Vijayan) проблематизује маскулину доминацију у институцијама, на примеру универзитета у Индији, заступајући став да је универзитет центар дисеминације знања који истовремено формира и преноси неравноправност полова. Драгана Јеремић Молнар и Александар Молнар анализирају настанак теорије аријевског мушког друштва – Männerbund, и процес промена који је доживела од оригиналне формулације до каснијег слабљења.

Шеста тематска целина носи назив „Маринина интелектуална кухиња: разговори и сећања“. Ова целина је сачињена од седам радова сећања на Марину Благојевић Хјусон, који синтетишу приватни и професионални живот ове научнице, њене идеје о теорији, науци, активизму, феминизму и уметности. Први је рад Џона Хјусона који доноси рефлексије на више од једне деценије заједничких јутарњих разговора уз кафу зачињених визијама будућих радова, критикама јавног дискурса у интелектуалним и социјалним сферама, као и разматрањима и одговорима на критике научног рада Марине Благојевић Хјусон. Биљана Дојчиновић исцрпно представља два пројекта сарадње са

Марином Благојевић Хјусон, проистекла из пријатељства двеју научница и сагласности да границе међу дисциплинама морају бити прекорачене како би се производило локално, аутономно знање. Зилка Спахић Шилјак осврнула се на три сусрета са Марином Благојевић Хјусон коју доживљава као велику ерудиткињу и истраживачицу, на сусрете у Сарајеву, Новом Саду и Београду из којих је проистекло њено охрабрење да настави са ангажовањем на пољу родне равноправности. Светлана Томић се у биографском, аутобиографском и мемоарском есеју фокусира на повезаност науке, уметности и креативности и њиховог доживљаја код Марине Благојевић Хјусон. Искрпним радом допуњеним електронском преписком, цртежом и позивницом ауторка приказује стваралачки процес кроз призму размишљања и ставова Марине Благојевић Хјусон. Бранислава Кнежевић се у кратком излагању опрашта од Марине Благојевић Хјусон речима: „Била је неко, не и неочекивано, више у свету него у нас“. Тања Ђурић Кузмановић у раду приказује развој истраживања на којима је радила Марина Благојевић Хјусон, њене мотиве и пориве, те указује на мотивацију и инспирацију које из њених достигнућа треба да црпе истраживачи и истраживачице. У завршној рефлексiji у шестој целини, Нина Лике (Nina Lykke) се осврће на свој први сусрет са Марином Благојевић Хјусон у Букурешту 1989. године, у периоду који су обележиле политичке и друштвене промене и превирања и дубоко интересовање Марине Благојевић Хјусон и њено разумевање положаја који су заузимале жене у истим.

Зборник завршава седми одељак у којем су интервју Марине Благојевић Хјусон са самом собом, говори на додели награде „Анђелка Милић“ из 2016. и 2017. године, као и две колумне ове научнице објављене у дневном листу „Политика“ током 2017. године. Завршни део карактерише, како наводе уреднице зборника, нада у промену и побољшање који могу бити постигнути ширењем и дељењем знања, повезивањем и истрајношћу у борби за „светло на крају тунела“.

У интервјуу са самом собом из 2013. године, Марина Благојевић Хјусон је рекла да њен живот има сувише „комплексну матрицу да би био редукован и смештен у једноставан и тривијалан, најчешће хронолошки ток“.² Опсег тема и разноврсност радова у зборнику *Феминизам, активизам, политике: Производња знања на полупериферији* то јасно показује. Зборник не само да представља омаж животу и раду Марине Благојевић Хјусон као научнице и активисткиње, већ отвара поља за нове генерације истраживача и истраживачица, истовремено их инспиришући и охрабрујући да крену тежим и мање познатим путем. По томе подсећа на два тома зборника о мизогинији које је Марина Благојевић с великим ентузијазмом и трудом уредила и

објавила. Зборник објављен као сећање на њу јесте признање важности њеног рада, дубоко емоционални опроштај, али и смерница за будуће генерације у свим научним областима којима се Марина Благојевић Хјусон бавила, као и онима за које су њена истраживања битна.

---

¹ Овај текст је настао у оквиру *Књиженства*.

² О знању, феминизму и активизму: моја животна прича, *Књиженство* 10, 2020 <http://www.knjizenstvo.rs/sr/casopisi/2020/intervju/u-spomen-marine-bлагоjevic-hjusion> (приступљено 12. 11. 2021).

Ivana Dejanović

idejanovic201730027@student.fil.bg.ac.rs

University of Belgrade

Faculty of Philology

On Knowledge, Feminism and Activism – Marina Blagojević Hughson